

kenységek, valamint az olyan speciális "workshop"-ok, amelyeken keresztül a fiatalok a munka világába, a vállalkozók világába pillanthatnak be.

MINDEN TEVÉKENYSÉGÜNKNEK HÁROM FŐ CÉLJA VAN:

- az önbizalom helyreállítása,
- a motiváció felkeltése,
- és a készségek elsajátítása.

Minden fiatal a saját egyéni szükségletei szerint vehet részt a képzésekben. A szociális szakemberek abból indulnak ki, amit tud, amire képes, és amit ő maga el akar érni.

A "Passerelle" hét főállású munkatársat foglalkoztat, meghatározatlan időtartamra szóló szerződéssel. Ez megnövelte az itt dolgozók munkahelyi biztonságát. Az igazgató különösen fontosnak tartja, hogy a munkatársaknak legyen extra idejük a tréningekre való felkészülésre és a kikapcsolódásra is. Ez, valamint a rugalmas munkaidő bevezetése a stáb magasabb színvonalú és fegyelmeztebb munkájához vezetett.

A fiatalokat nem vonják be közvetlenül a projektek tervezésébe, azonban többféle lehetőséget nyújtanak számukra, hogy kifejezzék véleményüket. A "panaszláda" mellett bevezették a havi egy alkalommal megtartott véleménynapot, amikor a fiatalok közvetlenül az igazgatónak tehetik fel a tevékenységekkel, szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdéseiket. Itt olykor éles kritikák is megfogalmazódnak, amelyek nem egyszer a szolgáltatás megváltoztatását vonják maguk után. Ha a megfogalmazott kérés, ötlet a függetlenség megerősítését szolgálja, akkor a fiatalokra bízzák a szervezés logisztikai részét. (Ők foglalnak szállást, elintézik az utazást stb.) Emellett aktív szerepet kapnak saját havi naptárak kialakításában.

Szikra Dorottya

■ ÉRTESETÉS

A Csolád Gyermek Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület

évi rendes közgyűléset

2003. május 7-én, 16 órától tartja.

Helyszín:

1027 Budapest, Varsányi I. u. 17.

Nappirendi pontok:

1. A Választmány és a Felügyelő Bizottság beszámolója
2. Pénzügyi beszámoló elfogadása (közhasznúsági jelentés)
3. Egyéb.

Az ösbizalom visszaállítása

"Amikor az Y elágazáshoz érnek, a jobb ágán jönnek tovább, és akkor beérnek az erdőbe... Van itt egy kis sár... Majd az építkezés után, a dombtetőn meglátják a házat" - igazít útba Szabadka Péter, a Fővárosi Önkormányzat Béke Gyermekotthonának igazgatója. Legendás személyiség. Évtizedek óta foglalkozik eredményesen drogos és speciális nevelésre szoruló gyerekekkel.

Könnyen odatalálunk. Az épülő-szépülő háznál majdnem ott marasztalja az autót az erdei út sara, majd mégis kikecmergünk, és meglátjuk a régi, viharvert házat. Az igazgató elének jön. Épp befejezek a mobilon egy beszélgetést, bajlódom a telefontal, hogy eltegyem.

- Vigyázzon rá, itt le ne ejtse, mert nem fog koppanni - figyelmeztet csibészes mosollyal -, nekem már három tűnt el. A mostani pedig olyan ócska, hogy senkinek sem kell, szerencsére.

Az irodájába tessékel, s közben szabadkozik. Valóban, meglehetősen szűken vannak a kis épületben, hiszen átmeneti "hadiállapot" uralkodik az építkezés miatt. De mindenki örömmel várja, hogy nyárra végre a szép, kényelmes házba költözzenek vissza. A Békében a kisebb renoválási munkákon, festés-mázoláson kívül ötven éve nem volt felújítás. Letelepszünk az irodában, és az igazgató belekezd hivatása, a Béke és a drogprobléma történetébe.

A főiskolát frissen elvégezve bűncselekményes gyerekekkel kezdett foglalkozni. Amikor ebbe a gyermekotthonba vezényelték, szörnyű állapotok uralkodtak.

- Az egész 'állami gondozottság' állapotos lovának számított a Béke. Élesben találkoztam a bűncselekményes gyerekekkel és a szipuzással. A környékről összeszedett szipus zacskókkal két zsákot lehetett megtölteni, és a gyerekekkel nagy szipuszacskó-égetést rendeztünk.

- Mi vonzotta éppen a bűncselekményt elkövető gyerekekhez?

- Talán a saját előéletem - neveti el magát.

- Persze én nem követtem el bűncselekményeket, de azt bevallom, hogy édesapám nehezen nevelhető gyermeke voltam. Az ötgyerekes családban én voltam a legkisebb, és én egyedül képes voltam produkálni az összes problémát. Verekedtem is sokat. Tizenhat évesen például betörtünk a kultúrházba, hogy tévét nézzünk. Akkor volt a foci világbajnokság, viszont a faluban nem volt tévé, csak ott. Csakhogy nem volt nyitva.

- Tehát rablóból lesz a legjobb pandúr?

- Valahogy úgy!

Aztán visszakanyarodunk a Béke történetéhez. Amikor Gáspár Károlyt idehelyezték igazgatónak, őt hívta maga mellé igazgatóhelyettesnek. Szabad kezét kapott, és saját habitusa szerint kezdett dolgozni. Sok mindent kellett itt rendbe raknia.

■ CSAVARGÁS, KÁPÓRENDSZER, FÉLELEM

Elkezdtek a gyerekek múltját felderíteni, adatokat felvenni és ezeket felhasználni a nevelésükhöz. Akkoriban nem volt semmiféle foglalatossága a gyerekeknek. Az új igazgatóhelyettes vidéki életéből hozva a mintát, kertészetet hozott létre, szőlőt telepített, kiirtották az elhanyagolt erdőből a cserjéket. Addig a gyerekek nem tettek mást, mint elmentek reggel nyolckor, kettőkor ebédre visszaértek, aztán bementek a városba csellengeni vagy focizni. A nevelők pedig jól megvoltak magukban, már aki nem rettegett. - Aki félt, magára zárta az ajtót - emlékezik az igazgató. - Volt, aki kápórendszer tartott fenn a gyerekek között. Elég kilátástalan volt az élet. A különböző devianciákkal ez még terhelődött. A bűncselekménnyességgel, a szipuvál, a túlkorosság iskolai problémáival, pszichózissal. A nevelők pedig egyrészt a rutinnal, másrészt a szellemiség hiányával voltak megterhelve, mert hiába tanulták a szakmát, mégis a személyes élettapasztalatuk, a gyerekkorukból hozott nevelési minták kerültek előtérbe munka közben. Ez valakinél jól jött, valakinél rossz volt.

A nyolcvanas években a sziput és a drogot lényegében sikerült visszaszórtani, csak szórványban fordult elő. Aztán a szipuzás szerepét lassan átvette az alkohol. Akkor az új problémával kellett szembenézni.

■ ÉG ÉS FÖLD KÖZÖTT

- *Hogyan tudta az alkoholproblémát kezelni?*

- A válaszhoz, muszáj kitérőt tennem. 1988-ban lettem igazgató, és akkor kiestem a munkából fél évre. Szélsőséges betegsorosozat jött rám: agyhártyagyulladás, övsömör, vakbélgyulladás. Amikor visszakerültem, akkor döbbsentem rá, hogy lényegében mit is csinálunk. Addig meg voltam győződve, hogy remekül megy minden, de akkor észrevettem, hogy az emberek csak annyit csinálnak meg, amennyit muszáj. Nincs semmi innováció, a nevelők magatartásában a munkahelyi félelem dominált. Sok volt közöttük a pletyka, a széttartás, és óriási volt a fluktuáció.

Bár kialakultak már a pedagógiai eljárások, a munkával nevelés - nem munkára nevelés! -, erre épült az önkormányzatiság, az egészből mégis hiányzott valami, ami egybefogja. A kohézió. Végül egy átütő személyes élmény hozott fordulatot. Amikor hegymászóként Svájcban a

világ egyik legnagyobb sziklafalával birkozott társaival, más megvilágításba kerültek az élet dolgai.

- Ott ültünk egy jégfalban, körülbelül 3000 méter magasságban, alattam a kisváros, fölöttem a csillagos ég, a németalföldi síkság fölött jött a vihar, villámlott, dörgött. Akkor az ember hirtelen olyan sajátos dimenzióba került ég és föld között. Azok az emberi problémák, amiket itt lenn olyan nagyra gondolunk - üzlet, szerelem, világmegváltó elvek, viták, amikről azt hisszük, ezen áll vagy bukik a világ -, olyan távol kerültek tőlem! Azt éreztem, az ember akkora, mint köröm alatt a piszok, s megértettem, hogy a földi hiabavalóságok nem fontosak.

Az erős hatás családi életében is nagy fordulatot hozott. A hivatásában is tudatosabb lett. Igazi munkatársakat kezdett keresni. Olyanokat, akik nem csak véletlenül kerülnek a gyermekotthonba. Nevelőközösséget kezdett fölépíteni, mert addig csak tantestület volt.

- A tantestület hatalmi szerv, oda nem lehet behívni a gyereket partnerként - mondja meggyőző erővel. - A nevelőknek először is egymással kell egyetérténiük és jóban lenni. Képesnek kell lenniük egymás problémáit elviselni, ha kell, segíteni megoldani őket, és folyamatosan munkálni kell maguk között az életérteket. - *Vagyis a nevelőket is nevelőközösségé kell nevelni?*

- Igen, nagyon fontos összekovácsolni magunkat. De ezt még nem tudtam, amikor elkezdtem ezért dolgozni. Később már nem vettem föl más gyerekotthonból jött nevelőket, mert hozták volna magukkal a rossz beidegződéseket. Úgy gondoltam, kívülről jött, rátermett embereket veszek föl gyerekfelügyelőnek, s közben kitanítatom őket. Itt kialakul a szemléletmódjuk, a szakmát kitanulják a főiskolán, és így stabilizálódik a nevelőközösség. Aztán találtam is megfelelő embereket, akik jó szándékkal, jól dolgoztak. De kiderült, hogy alkoholisták.

■ SZENVEDÉLYBETEG NEVELŐK

- *Ilyesmit nemigen szoktak bevallani az intézményvezetők. Egyébként szabad-e szenvedélybeteg nevelőnek gyerekek közt dolgozni?*

- Én is ezt a kérdést tettem föl magamnak: szabad-e a gyerekotthonban alkoholista nevelőnek dolgoznia, miközben a gyerekek tele voltak alkohollal. Olyan berúgások voltak, ablakbeverések, falcolások! Nagy tolerancia kellett hozzá, hogy

az ember ezt átvészelje. Végül úgy döntöttünk, hogy **fővállaljuk** ezeket a kollégákat. Fontos tapasztalat volt. Hat-hét év, amíg kimásznak az alkoholból. Ennyi a szabott idő. Nem lehet kevesebbel megúszni, ha valaki tényleg szárazzá akar válni egy életre. Akkor lesz stabil, ha a folyamat lelki fordulattal jár. Mert hiába megy elvonóra, hiába visszük kórházba, hiába vannak három-négyhónapos absztinens fázisai, a sátán mindig elküldi a követét egy barátban, egy volt ivócimborában, egy rosszakaratú megjegyzésben. Ettől okot talál rá, hogy beinduljon a depressziós fázis, közben a szervezetben jelentkeznek a késleltetett elvonási tünetek, és akkor megint elkezdődik az ivós szakasz. Aztán megint három-négy hónapig dolgozunk. Mindez itt, a gyerekek előtt zajlott. Sokan voltak, akiknek sikerült, de volt, aki itt halt meg az alsó pavilonban. Csodálatos nevelő volt! Élmény volt vele együtt dolgozni. Mindig kicsit pityókás volt, de értett a gyerekekhez, következetes és olyan szeretetteljes volt velük! Sajnálom őt, de a gyerekek szempontjából mégse bánom, mert át kellett élniük, hogy mi ennek a következménye. Megbeszéltük. Volt zugpiás is a nevelők közt. Nagyon művelt volt. Itt kapott agyvérzést. Kórházba került, beszűkül a látása, nagyon rossz állapotba került. Megkérdeztem a gyerekeket, ki hozhatom-e Rózsit karácsonykor a kórházból. Megint az volt a kérdés, mit lehet egy gyermekotthonban megtenni, és mit nem. Itt minden emberi problémának meg kell mutatkoznia.

- *Hiszen ez a család...*

- Pontosan. Azért, hogy lássák, ezeket az emberi problémákat viselni kell tudni. Igyekszem nem megkímélni ettől a gyerekeket, mert ez számukra tanulság, minta.

Hitelesebb is a gyerekek számára egy gyógyult alkoholista nevelő, derül ki a következő történetből. Az egyik gyerek piásan ment haza, és megkérdezte a nevelő, hogy ivott-e. A gyerek letagadta. Mire ő: "Nekem beszélsz, alkoholistának, hogy nem ittál?!" A gyerek csak bámult. Aztán az alkoholproblémás gyerekek ehhez a nevelőhöz mentek tanácsért, hogy csinálta, hogy hagyta abba. Ezek az igazi tapasztalatok. Hitelesek. Büszkén állítja Szabadka Péter, hogy ma nincs alkoholprobléma a gyerekotthonban.

- Ha alkohorról vagy drogról van szó, nem lehet ezeket különválasztanunk a devianciáktól. Egy tőről fakadnak. A drog ugyanerre a tőre vezethető vissza. Speci-

alítása csak a leszokás vonatkozásában van, nem pedig oksági tényezőit tekintve. Ha egy gyerek élettörténetét végiggondoltam, és ha nem bontottam szét különböző sérülés-elemekre, tulajdonképpen különféle elnevezésekkel, de ugyanazt a tünet-együttest írhattam le. De nem a tüneteken van a hangsúly, hanem a gyerek életállapotán.

Pillanatok alatt összeáll a társadalmi körkép: megbomlott körülöttünk a társadalom stabilitása, nincsenek érvényes szocializációs normák, amelyek vezetnek a családokat, apa nélküli társadalomban nőnek föl a nemzedékek. Pedig az emberrel együtt születik mindaz a képesség, amittől boldog lehet: csak hogy ott romlik el a folyamat, hogy a gyerek elveszti az ösbizalmat, azt az alapot, amivel a világ felé, a felnőtt felé fordulhat. A sokéves tapasztalat azt mutatja, hogy mindaddig semmit sem lehet kezdeni a gyerekekkel, különösen prepubertás, pubertás korban, amíg ebből a bizalmi bázisból nem sikerül valamit visszaállítani. A bizalom alapja pedig a nevelőközösség stabilitásán nyugszik.

A régi pedagógiai terminusok új alakot

öltenek Szabadka Péter sajátos filozófiai-szakmai értelmező szótárában. A megtanult-tanított pedagógiai folyamat helyett - beilleszkedés, iskoláztatás, értéktanteremtés, érzelmi élet rehabilitációja - más fogalmakkal írja le az eredményes nevelés fázisait: bizalmatlan, azaz ösbizalom-vesztett állapot, aztán bizalom-visszaállítás, majd biztonság, bizonyosság és végül a remény állapota.

■ INTENZÍV LEHET AZ ÁLLATTARTÁS, DE NEM A NEVELÉS

Az igazgató szerint alapvetően fontos, hogy a nevelődési folyamatot időbeli moratóriumba kell helyezni, ez ad esélyt a gyerekeknek, hogy önmagából kihozza a lehetőségeket. Az egész pedagógiai folyamatnak mentesnek kell lennie attól a kényszertől, hogy rövid idő alatt sikert kell elérnünk.

- *A pedagógiai munkának mégis csak az eredményesség a végső célja, nem?*

- A rendszerváltozás után azt kezdték mondani: intenzív nevelés, hatékony nevelés. A szakmai tanácskozásokon pedig mindig közbeszóltam, hogy halottam már intenzív marhatartásról,

sertéstartásról, de gyerektartásról nem. Mert ezek nem mennyiségi fogalmak, hanem minőségi. Itt arról van szó, hogy az előző állapot magában hordja a következő állapot lehetőségét. Ezért arra kell törekednem a nevelési folyamat szervezése során, hogy a következő állapotot megalapozzam. Ez a kérdés egyik oldala. A másik, hogy ebben rendkívül fontos a gyerek önereje. Igazából nem tudom megállapítani, kinek milyen képességei vannak. Egy pszichológus is csak részben tudja projektív és teljesítménytesztekkel felmérni. Ezt a gyerek belül, immánensen tudja magában. Lehet, hogy pillanatnyilag nem tudja megfogalmazni, ki ő, de ha megteremttem a körülményeket, ha előkészitem neki a talajt, akkor erre válaszolni fog. Elsődlegesen nem a droggal és nem a bűncselekménnyel kell foglalkoznunk. Először az alapokat kell felépítenünk. A bizalmi bázist akarom nála visszaszerezni.

A pedagógiai munkában az egyik legfontosabb eszköz a munkával nevelés - fejtegeti tovább elveit. Ebben nem maga a munka a cél. Ez csak másodlagos, hogy a későbbiekben jól tudjon majd dolgozni.

Sokkal inkább a munkával járó fizikai, lelki, erkölcsi, jellemformáló tulajdonságokat próbálják kihasználni. Idetartozik a kitarítás, a hűség, de a szerszámfogási ismeretek, a fizikai tulajdonságok fejlődése is, sőt még az is, hogy bátran alkudozzon a munkaerejére. A gyermekotthonban fizetést kapnak, persze csak zsebpénznyi, de már itt is megtanulhatják, hogyan képviseljék a saját érdekeiket.

A munkára épül a növendéki önkormányzat, amelynek az egyik fő szerepe túl a munkán, túl a szerepigények és a karriervágy kielégítésén, a közösség elvi képviselője. Óriási szerepe volt az önkormányzatiságnak abban, hogy a szipuzást sikerült annak idején visszaszorítani. Kimondták, hogy ez nem sikk, nem divat. Ha valakit rajtakapnak, vagy új gyerek jön, aki szipuzik, azonnal jelzik, és tesznek ellene a maguk eszközeivel - lehülyézik, kirekesztik, ha kell, megfenyegetik. (Talán ennél tudunk már jobbat is, mert ez nem segít az ősbizalom újraépítésében. - A szerk.)

■ A FÜVEZÉS VESZÉLYEI

- A marihuana és más enyhébb szerek viszont kifejezetten divatosak a fiatalok körében. Ehhez hogy viszonyulnak itt a gyerekek?

- Ez hullámmódon jelen van a gyerekek életében. Az elmúlt fél évben kicsit felszökött, mert a költözés miatt kicsit felborult a megszokott rend, de most sikerült visszaszorítani. Nem értek egyet a mostani felfogással, hogy kevésbé ártalmas. A marihuana fogyasztása éppen olyan veszélyforrás, mint a heroin. Azért veszélyes, mert társas fogyasztás jellemzi. Kérdegetem a gyerekeket, ki szív egyedül marihuánát. Senki. A spangli körbeadása nem zárt körben zajlik, hanem olyat is bevonnak, aki eddig még nem csinálta. Tehát a drog terjesztésének ez a legbiztosabb útja. Így lesz egyre több drogfogyasztó a középiskolás korosztályban, persze hozzátársul a szülői, családi milió, a nevelési hiányosságok, a biztonságérzet megrendülése. Mi a marihuana fogyasztását is tiltjuk, és a témát állandóan napirenden tartom, állandóan beszélünk róla.

A beszélgetések alkalmával itt a gyerekek a legfrissebb kutatásokról is értesülnek, például arról az angol vizsgálati eredményről, amelyből kiderül, a marihuánától is kialakul függőség, csak nem szomatikusan, hanem lelki síkon. A marihuana-fogyasztók hatszor veszélyeztetet-

tebbek a pszichiátriai betegségek vonatkozásában, mint a nem drogos populáció, és közöttük hússzor nagyobb a rákbetegségek későbbi előfordulása, mint a dohányzók között.

- A következő drogkonferencián ez az új felmérés is téma lesz, mert föl kell világosítani a fiatalokat, hogy a közvélekedéssel ellentétben nagy veszélyforrás a fű - méltatlankodik az igazgató. - Nem értek egyet azzal, és nagy baj, hogy a társadalom sokszor úgy old meg problémákat, hogy az enyhébb fokú devianciákat beemeli a normál mezőbe, és akkor már nem deviancia, tehát innen kezdve a marihuánásokkal nem kell foglalkozni, nem kell pénzt költeni rá, csak amikor már nagyon sok lesz a marihuánás, és egy idő múlva több gyerek vált át a heroinra. Szerencsére most nincs heroinista a Békében, erős felvilágosító munkával és a kortárs-segítőkkel, közhangulatkeltéssel sikerült leszorítani. Nálunk mindenkit drogosnak tartunk, aki egyrészt annak vallja magát, másrészt akit a közösség annak tart. Ez alapján a gyerekek körülbelül nyolcvan százaléka érintett. Ha éppen nem is fogyaszt drogot, akkor is potenciálisan veszélyeztetett, ezért nagyon kell vigyáznunk.

■ GYENGÉDSÉGGEL VAGY ERŐSZAKKAL?

A bócsai lakóotthon az erősen függő drogosok leszoktatásának helyszíne. Az idekerülő gyereket 24 órás őrizetben tartják, gyógyszer nélkül. Az ezt követő három-négy nap alatt sikerül megszüntetni a tüneteket, és a gyerekeket "kirán-

gatni" az első elvonási fázisból.

- Most is van egy tizenöt éves gyerek, aki három éve drogozik, napi négy marihuánát szívott, LSD-t, gyógyszert, mindent. Nem akart velünk jönni, az apjára kést rántott, úgyhogy erővel vittük le. Éjjelnappal volt mellette kortárs-segítő gyerek. Első nap jöttek az elvonási tünetek: izzadás, csont-, izomfájás. Ki kellett mennie fát vágni, dolgozni a kecskével, trágyát vinni, igyekeztünk elvonni a figyelmét, beszélgetni vele. Először azt mondta, hogy megszökik, ezt nem bírja, de most, hogy túl van az első négy napon, eljutott oda, hogy megpróbálja tényleg abbahagyni.

- Kényes kérdés, de szakmai körökben a gyengéd leszoktatási módszereket ajánlják, azonban van, aki titokban elárulja, hogy erőszakkal jobb eredményeket lehet elérni.

- A pszichiáterek körében is általános elv: majd ha ő akarja. Alságos szöveg. Ő nem akarja. A rabság állapotában, amikor a kényszerek működnek, hiába akarná, nem tudja megállni. El kell juttatni abba a tiszta állapotba, amikor szabadon dönthet. Függő állapotban nem szabad. Amikor viszont megérzi, hogy meddig jutottunk már el, akkor meg kell beszélni vele: ha visszaesel, ugyanezen a szenvedéseken végig kell menned, ugyanide visszakerülsz. A dolog természetében benne van, hogy visszaesésekkel megy csak. Figyelmeztetni kell, hogy három-négy hónap múlva vissza fog esni, de nem szabad kétségbe esnie, újra fogjuk kezdeni. Egy idő múlva ezek a tiszta fázisok hosszabbodnak. A gye-

■ A drogok ilyen rohamos, széleskörű elterjedését csak lassan követte az intézményes válaszadás. Bár a gyermekotthon már a hetvenes évek végétől folyamatosan szembesült a szerves oldószerekkel, valamint a különféle gyógyszerekkel való kábítózás tényével, de ezeket a cselekményeket a 90-es évek első felében minimumra sikerült csökkenteni. Egy-két évi szünet, nyugalmasabb időszak után az 1996/1997-es években rohamosan kezdett terjedni először a speed, az extasy, és a marihuána révén a kábítószeres fogyasztása, majd 1999-ben a heroin is megjelent a gyermekotthonban. A reális helyzet feltárása és bevallása alapvető kiindulás, és lényeges feltétele is a sikeres problémakezelésnek.

Az intézmény - kezdetben - a következő eszközökkel próbálta kezelni e speciális problémát:

■ DIREKT VAGY FRONTÁLIS ESZKÖZÖK:

■ *A szipus, drogos fiatalokkal a nevelők, a vezetők, a tanárok, a pszichológusok elbeszélgettek, és egyenes verbális kommunikációban kifejezték a fiatalnak viselkedése problematikuságát. Jellemző volt a fokozott ellenőrzés, számonkérés és a követelmények direkt megfogalmazása, végrehajtása.*

■ *A növendékek által alkotott csoport ön maga, csoportnyomással, és sajátos korosztályi eszközökkel próbálta a fiatalokat rávenni a szipuzás/drogozás abbahagyására.*

■ *Az intézet vezetése, ha erre szükség volt, a direkt kórházi beutalás eszközét is felhasználta a drogos, szipus fiatalokat segítő folyamatban, és támogatta gyógyulásukat az intézmény pedagógiai hátterével.*

A siker azért csekély, mert ez a módszer csak a szenvedélybetegre koncentrált. Nem elemzi a kialakulás okait, a jelen környezetet, ahol a fiatalnak gyógyulnia kellene. Az egyénre koncentrált, és így a problémát nem a maga komplexitásában kezeli.

■ INDIREKT, "FINOM" ESZKÖZÖK:

- A pszichológusok minden évben az egész otthonra kiterjedő felmérést (monitorozást) készítene a használat és egyéb szenvedélyek elterjedtségét mérve, emellett a bűncselekmények alakulását is vizsgálják.

- Az egyik legfontosabb eszköz az intézet dolgozói kezében a nevelői munka jellegének mentálhigiénés áthangolása és erre való kiképzése volt. E téren azonban további, minden nevelő kollégára kiterjedő átképzést kell folytatni. Ez a folyamat ma is tart. A folyamatos figyelem a nevelők, a pedagógusok, a pszichológusok, a vezetők részéről segíti a probléma hatékony kezelését.

- A csoportbeszélgetések, valamint a növendéki önkormányzattal való folyamatos egyeztetés keretében tudatos ráhatással próbáljuk meg a fiatalok attitűdjét, szemléletét formálni. Így az otthon növendékei által alkotott növendéki önkormányzat saját hatáskörében, különféle szabályozó eszközökkel próbál a szipus / drogos fiatal viselkedésére hatni. Másrészt arra törekednek, hogy a fiatalok körében a drog fogyasztása ne legyen sikk, a csoportnorma része, ne legyen "dicsőség", ha valaki drogozik.

- A fiatalok láthatják, hogy az otthon vezetése és egyes dolgozói milyen kitartóan, állhatatosan küszködnek egyes súlyos állapotú fiatalok sorsának jobbításában, hogy nem lankadnak el a súlyos visszaesések és kudarcok ellenére sem. Ugyanakkor lát-

hatják a fiatalok, hova vezethet a drogozás.

- Igyekeznek a növendékeket nem megkímélni a leszokás kellemtelen következményeitől. Folyamatos őrzés és felügyelet mellett kell az elvonás estleges tüneteit elviselniük. Gyógyszeres kezelés csak szükség szerint áll rendelkezésre. Sőt a gyerekek segítő együttműködését is felhasználják.

- A súlyos állapotú növendékek kezelésénél igénybe vesznek más intézményeket, vagy szakembereket is. Így alakítottak ki kapcsolatot pl. a Heim Pál Kórház Rottenbiller utcai Mentálhigiénés Ambulanciájával, vagy a Nyíró Gyula Kórház Pszichiátriájával és Dro ambulanciájával.

- Különféle kulturális, művészeti tevékenységek indultak be. A sporttevékenységek lehetőségeit is próbálták bővíteni. E tevékenységeknek kettős a célja: egyrészt a szabadidő hasznos eltöltése, míg másrészt jelentős a terápiás hatásuk.

- A pedagógusok is az ősi nevelési eszközzel, a személyes példamutatással élnek: a növendékekkel végzett együttes munka, sport és egyéb tevékenységek átalakítják a személyes kapcsolatokat, és az e korban oly fontos partneri viszony alapjául szolgálnak.

- Az alkohol-problémával küzdő kollégáknak folyamatosan nyújtottak segítséget (személyes törődés, a Soros Alapítvány által meghirdetett pályázat). A meggyógyult kollégák nagy segítséget jelentettek és jelentenek ma is az alkoholizmus és a drog elleni küzdelemben.

- Minden évben - a gyermekvédelemben dolgozók, valamint a saját munkatársai részére -, hat napos drog-prevenációs képzést rendez az Otthon, Neves szakemberek tartanak előadásokat és különféle tréningek, illetve szupervíziók egészítik ki a képzést. - A növendékek részére minden évben kortárs-segítő képzést szerveznek. A feléves oktatás szupervíziós táborral zárul. Ez egyrészt ismereteket nyújt számukra, segíti az intézményi közhangulat alakítását, és a konkrét segítségnyújtásban is részt vesznek.

- Pszichoterápiás, családterápiás, mentálhigiénés eszközök. Az intézményben két és fél pszichológus dolgozik. Az egyik képzett klinikai és pszichoterápiás, a másik családterápiás jogosítvánnyal rendelkezik. Nem csak a növendékek problémáival foglalkoznak, hanem a szülőknél is segítséget adnak egymás közötti, életükben adódó vagy gyermekükkel kapcsolatos problémáikban. A gyermek nevelése, nevelődési folyamatának szervezésén kívül, a velük foglalkozók lelki egészség-védelmére is gondot kell fordítani. Erre lehetőséget adnak a kéthavonkénti tematikus team kirándulások, egyéni és csoportos szupervíziók, és arra is módot találnak, hogy pap bevonásával mind a fiatalok, mind pedig a felnőttek részére - igény szerint - a lelkipozás is megvalósulhasson.

- Az eredményesség érdekében biztosítani kell a szakmák együttműködését, intézményes kapcsolatokat. Ez alatt egyaránt értendő az intézményen belüli, illetve az intézményen kívüli szakmai kapcsolatok hálózata. Az intézményen belüli szakmai együttműködéseknek több változata van, úgymint a szabad fórumok, a különböző feladatu értekezletek, team megbeszélések, egyéni nevelési, csoportszervezési tanácsadás, csütörtöki Bálint-csoport.

A külső kapcsolatok esetében a már említett egészségügyiekén túl, a kerületi alapellátó intézményekkel, rendőrségi szervezetekkel, plébániákkal, munkaügyi központtal, iskolákkal való folyamatos együttműködés jelentős.

reknek pontosan az adja a nagy biztonságot, hogy látja, körülötte stabilak, hogy bízhat. Hiszen annyi önvád, reménytelenség, szegény van benne: már megint gyenge vagyok, egy semmi vagyok. Holott ez sokszor nem akarati kérdés. Akarati kérdés az, hogy eldöntsem, le akarok szokni, de a visszaesés nem akarati kérdés, hanem az önmagáról való tanulás kérdése. Annyi helyzetben kell kipróbálnia magát, amiről nincs tapasztalata. Egészen másképpen szokik le valaki valamilyen szerről, ha volt absztinens életmintája, s egészen másképpen, akinek gyerekkorától kezdve nincs ilyen. Fel kell építenie az absztinens életmintát.

■ AZ UTOLSÓ LÉPCSŐFOK: A REMÉNY

A Béke Gyermekotthonban - ha úgy tesszük - törvényt sértettek már 1987-től kezdve, hiszen a 18 éven felüli fiatalokat is ott tartották utógondozásban. Most is van több fiatal, aki túlkorosan él itt. El sem ment, vagy visszatért.

- Kaptam a hivatalos leveleket, hogy "túlgondozzuk" a gyerekeket, mit képzünk?! Holott minél hosszabb a nevelési folyamat, annál nagyobb a lehetőség, hogy a gyerek el tudja helyezni magát. Van, aki 24 évesen is visszajár, lelki függősége van. Itt marad a környéken. És itt van a remény vonulata is. A gyerek lehet speciális, de ha foglalkozunk vele, egyre kevésbé speciális. Két-három év múlva, amikor a bizalomvesztett időszak után elkezd kötődni, visszanyeri a bizalmát, és elkezdődik a normakövetés. Ha elfogadó választ adok neki, én vagyok számára a referens személy, az én normám, mintám alapján. Ha ezt visszaigazolva látja a társadalmi normákban, integrálódik a közösségbe.

Beszélgetésünkbe Kurucz Mária igazgatóhelyettes is bekapcsolódik. Büszkén mesél a régi növendékekről, akiknek sikerült megkapaszkodniuk, lakást szereztek nekik, dolgoznak, családot alapítanak. Persze nem könnyű az út odáig.

- Volt olyan srác, akinél hét évnek kellett eltelnie, mire őszintén le tudtunk ülni és beszélgetni, amíg elfogadta, hogy nekem ő tényleg fontos, és érdekel a sorsa, nekem nem mindegy, hogy mi lesz vele - mondja Mária, miközben átvezet a másik épületbe, a gyerekek lakhelyére.

Az idő vasfoga itt is meglátszik, lepatlant vakolat, nyikorgó falépcső, szétmálolt fotelek. Csend van. A kora délutáni időpont nem a legjobb, hogy találkozunk a gyerekekkel, ilyenkor a városban

vannak még, csak nyolcra kell hazakerülniük. Egy picit mégis felbolydul a megszokott élet, tudják, hogy jövünk.

- Gyertek ki - szól be Mária az egyik szobába. A fekete hajú, 12-13 éves fiú nem bírja nevetés nélkül: - Hát ez megőrült, kimászott a párkányra! - Tibi, ne viccelj, gyere be! - invitálja a bújócskát játszózt az igazgatóhelyettes.

Bevetem én is meggyőzőképességemet: - Tibi, esküszöm, nem harapok, ha nincs kedved, beszélgetnünk sem muszáj, csak fejezd be a nyaktörő mutatványt! A rábeszélésnek fogantja van, hamarosan négyen ülünk a társalgó asztalánál.

Tibiről kiderül, szakácsnak készül, imád főzni és enni is, bár vékony alkatán ez egyáltalán nem látszik. Szeri hosszas hallgatás, zavart nevetgélés után elárulja, volt már dolga a droggal. Megkínálták egyszer valamivel. Annyira rosszul lett, hogy kórházban kötött ki, ahol kimosták a gyomrát. Azóta nem próbálkozott. Hétfőn és csütörtökön tartanak csoportgyűlést, ahol megbeszélik a problémákat, az ügyes-bajos dolgaikat. Ezt is kitárgyalták annak idején.

- Szia Maci! - üdvözlök az éppen hazatérő társukat. Barát János huszonkét éves, ő is itt maradhatott a Bekeben. Őszintén

beszél saját drogos múltjáról. Heroinista volt.

- *Hogy hagytad abba?*

- Meghalt egy barátom. Aranylovész. Akkor úgy döntöttem, abbahagyom.

- *Erős elvonási tüneteid voltak? Nehéz volt abbahagyni?*

- Nem. Börtönbe kerültem, és ott nem lehetett. Voltak elvonási tüneteim, de egyáltalán nem volt olyan borzasztó. Ki lehetett bírni.

- *Nem félsz attól, hogy visszaesel?*

- Nem. Azokkal a barátaimmal megszaktottam a kapcsolatot.

Aztán Maci elmondja még vágyait. Bar kőműves szakmát tanult, most könnyűgépkezelői tanfolyamra jár, de szeretne az esti gimnáziumban leérettségizni, aztán majd irodában szeretne dolgozni, talán üzletkötőként.

Szedelőzködünk, búcsúzkodunk.

Miközben kikísér minket az igazgató és helyettese, meghívják, hogy nézzük majd meg az elkészült, a felújított épületet. Ha rajtunk múlik, ott leszünk.

Vollner Judit

"Árultam forgót, kenyeret és könyvet, újságot, verset..."

Rendhagyó curriculum vitae

A ma 52 éves Szabadka Péter tizenhét éves korában pincér szakmát tanult. Később Pestre került, s a vendéglátóiparban kezdett dolgozni, mondhatni

'jó' helyeken. Ezzel belekerült az éjszakai bohém életbe. Aztán egy óriási fordulattal otthagyta a szakmát, a jó fizetést (1969-70-ben 6000-10000 forintot keresett), és tanítani ment vidékre (870 forintért). Később segédmunkásnak állt, Rejtő Jenő-féle alakokkal dolgozott, kapált, fát vágott, vagonot rakodott. A Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolára huszonhárom évesen jelentkezett, eredetileg azzal a céllal, hogy megússza a katonaságot. Amikor kiderült, hogy ötszoros a túljelentkezés, a sikeres felvételi érdekében tanulni kezdett. Fölvették. Oligofrén-pszichopedagógia szakon végzett. Élete talán legszebb négy évéért emlékszik a főiskolai évekre. Már ekkor nehezen nevelhető gyerekekkel kezdett foglalkozni. Kijárt a gyámhatóságokhoz, így került a Gyivibe, mai nevén Tegyeszbe. Pártfogó-felügyelő lett, és bűncselekményes gyerekekhez került. 1979-től a Béke Gyermekotthon munkatársa, 81-től igazgatóhelyettese, majd 88-tól igazgatója.